

Från värdekedja till värdecykel – Så får Sverige en mer cirkulär ekonomi (SOU 2017:22)

Sammanfattning

- Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) stödjer utredningens inriktning på en mer cirkulär och resurseffektiv ekonomi. Förbundet ser positivt på inrättandet av en tidsbegränsad nationell delegation för ett mer strategiskt fokus och ökad samverkan.
- SKL tillstyrker utredningens förslag om lagstadgade kriterier för allmänt tillgängliga bilpoolsfordon och möjlighet för kommunerna att upplåta gatumark till bilpoolspartering, genom lokala trafikföreskrifter.
- SKL tillstyrker förslagen om förändringar i avfallslagstiftningen så att kommunerna får möjligheter att ta betalt för det avfallsförebyggande arbetet. SKL delar också uppfattningen att kommunerna behöver utökade möjligheter att underlätta för återanvändning.
- SKL anser att det föreslagna ansvaret för kommunerna att redogöra för avfallsförebyggande åtgärder som vidtas inom kommunen behöver avgränsas till det som kommunerna har möjlighet att överblicka. SKL anser att utredningens uppskattning av vinsten är mycket osäker. Det bidrag för ökade personalkostnader som föreslås bör tillföras kommunernas generella statsbidrag.

Synpunkter

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) stödjer utredningens inriktning mot en mer cirkulär och resurseffektiv ekonomi. Resursanvändningen behöver bli mer cirkulär med ökad återanvändning och minskat svinn, men även själva systemen för transporter, byggande och boende, livsmedel etc. behöver bli mer effektiva. Det finns en gigantisk potential till förbättring genom ökat medvetande, ny teknik och nya affärsmodeller exempelvis genom digitalisering, alternativa sätt att resa och kommunicera och förnybar energi. Det offentliga kan bidra till en kraftfull vision om en hållbar utveckling som tar fasta på dagens utmaningar och möjligheter. Inriktningen på en effektiv och cirkulär resursanvändning ligger i linje med stora delar av kärnverksamheten i kommuner, landsting och regioner, exempelvis utbildning, kollektivtrafik och avfallshantering.

SKL instämmer med utredningen i att det behövs ett mer strategiskt nationellt fokus på cirkulär ekonomi. Förbundet ser positivt på inrättandet av en tidsbegränsad nationell delegation för ett mer strategiskt fokus och ökad samverkan mellan statliga myndigheter och andra aktörer. En sådan behöver samordnas med andra befintliga samordningsinitiativ, exempelvis regeringens nationella samverkansprogram.

Ökad tillgänglighet till bilpooler

SKL ser mycket positivt på utredningens förslag om lagstadgade kriterier för allmänt tillgängliga bilpoolsfordon och möjlighet för kommunerna att genom lokala trafikföreskrifter upplåta gatumark till bilpoolspartering.

Bilpoolspartering kan vara ett värdefullt verktyg i kommunernas arbete för hållbara transporter, jämte förtätning, aktiv parkeringspolicy, översyn av parkeringsnorm/parkeringsstal och andra åtgärder som främjar kollektivtrafik, gång och cykel och ett effektivt nyttjande av attraktiv stadsmark.

Underlätta för hushållen att förebygga avfall

SKL delar utredningens uppfattning att det är viktigt att kommunerna har mandat att arbeta förebyggande mot uppkomsten av avfall. De av utredningen lämnade föreslagen på förändringar anser SKL i huvudsak vara positiva men ambitionsnivån måste vara rimlig så att förändringarna inte leder till alltför stora kostnadsökningar för avfallskollektivet.

SKL delar inte utredningens tolkning av KOS-reglerna (Konkurrensbegränsande Offentlig Säljverksamhet) (s. 296). SKL anser att det inte generellt kan sägas att kommunal begagnatförsäljning står i strid med KOS-reglerna.

Förbundet framhåller vikten av att utveckla insatser tidigt i återvinningskedjan. Där kan kommunerna ha viktiga roller att fylla under förutsättning att arbetsuppgifterna kan inrymmas i det förslag till ansvar för underlättande av återanvändning som presenteras av utredningen samt att detta kan finansieras med renhållningsavgifter.

Utredningen föreslår en skyldighet att informera hushållen om hur de kan förebygga avfall men även en skyldighet att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter. I sitt förslag ger utredningen dock inget svar på frågan om hur långt kommunens möjligheter att arbeta med underlättande av insamling ska vara och hur det ska gå till och var gränsen finns för att finansiera den verksamheten med avgift.

SKL har samlat in synpunkter på remissen från ett antal kommunala verksamhetsrepresentanter. Den samstämmiga bilden är att de föreslagna förändringarna är välkomna. Däremot önskas en precisering av hur långt kommunerna kan gå utan att

riskera att konkurrera med den privata marknaden. SKL anser att detta behöver förtydligas.

Det finns flera olika sätt för kommunerna att underlätta för insamling och sortering av återanvändbara produkter. Alla sätt fungerar inte i alla delar av landet och kommunerna kan behöva möjligheter att träda in som aktör för att sköta underlättandearbetet där marknaden har misslyckats eller är obefintlig. Ett exempel är att upprätta fysiska noder (mellanlagringscentraler) eller digitala noder (applikationer), antingen i egen regi eller som upphandlad verksamhetsform, varifrån produkter som inte behöver bli avfall kan slussas vidare till företag och organisationer som arbetar med återvinning och försäljning av varor på andrahandsmarknaden. Genom en sådan tidig sortering kan även icke uttjänta produkter som innehåller icke önskvärda ämnen direkt slussas till destruktion. Utsortering kan också göras av sådant som ska gå till destruktion på grund av kvittblivarens vilja att så sker av etiska skäl, t.ex. kvittblivning av personliga tillhörigheter från dödsbon.

SKL ser också att det finns en stor potential att underlätta för återanvändning av produkter som ska sorteras som byggnads- och rivningsavfall och som också är hushållsavfall. Samarbeten med privata aktörer och uppställningsplatser för mottagande av bygg- och rivningsmaterial inom återvinningscentral är en möjlighet.

Förebygg avfall i statliga och kommunala sektorer

SKL är positiv till att utredningen dragit slutsatsen att kommunerna, inom givna kriterier, har rätt att skänka produkter som har lågt eller ringa värde.

Utredningen pekar också på möjliga vinster av ökad återanvändning och minskat svinn. Samtidigt föreslår de att kommunerna ska kunna få ett tidsbegränsat statligt bidrag för ökat strategiskt arbete där det finns ett ökat behov av personal som t e x processledare (beräknat till ca 200 mkr). SKL anser att ett sådant bidrag bör tillföras kommunernas generella statsbidrag, då det avser samtliga kommuner.

SKL är positiv till förslaget om inrättandet av det statliga övergångsstödet som föreslås för att starta kommunernas arbete med att analysera hur kommunerna arbetar med förebyggandearbetet inom sin egen verksamhet. SKL vill dock framhålla att kommunerna har olika förutsättningar att arbeta med förebyggandearbetet och att det därmed måste finnas möjligheter att prioritera detta utifrån lokala förutsättningar.

Den skrivning som utredningen gör om en potentiell besparing på 2 miljarder för myndigheterna och kommunerna för förebyggande av avfall är intressant men det behöver framhållas att den baseras på en mycket grov uppskattning. Utgår man från exemplet från Göteborgs stad som tjänat 19 miljoner kr från möbelåteranvändning och äldreomsorg och dubblar denna siffra till 40 mkr med hänsyn till andra

verksamheter såsom skola och förskola, motsvarar detta på riksnivå cirka 700 mkr. Det ligger under den dryga miljard kronor som utredningen bedömt för kommuner.

I det konkreta förslaget till ändringar i avfallsförordningen föreslås kommunerna få en skyldighet att i avfallsplanen redogöra för vilka avfallsförebyggande åtgärder som vidtas i kommunens egna verksamheter men även vilka övriga avfallsförebyggande åtgärder som vidtas i kommunen. SKL anser att kommunerna omöjligen kan redogöra för alla avfallsförebyggande åtgärder som vidtas i kommunen av andra aktörer och föreslår att det föreslagna ansvaret avgränsas till det som kommunerna har möjlighet att överblicka.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande